

UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2021 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2022 m. gruodžio d. Nr. TS-
Utena

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 35 punktu, 16 straipsnio 4 dalimi, Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 6.4, 9 punktais, Utenos rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Patvirtinti Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitą (pridedama).

2. Nurodyti, kad šis sprendimas turi būti paskelbtas savivaldybės interneto svetainėje www.utena.lt.

3. Nurodyti, kad šis sprendimas gali būti skundžiamas Utenos rajono savivaldybės tarybai (Utenio a. 4, 28503 Utena) Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijos Panevėžio apygardos skyriui (Respublikos g. 62, 35158 Panevėžys) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka arba Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmams (Respublikos g. 62, 35158 Panevėžys) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo arba įteikimo suinteresuotai šaliai dienos.

Savivaldybės mero pavaduotojas

Vitalijus Šeršniovas

PATVIRTINTA

Utenos rajono savivaldybės tarybos

2022 m. gruodžio d. sprendimu Nr. TS-

UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS 2021 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

2022

TURINYS

IVADAS	3
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	4
2021 METŲ UTENOS RAJONO SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	6
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	15
1. Prioritetinė problema. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu / standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	15
2. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	17
3. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	18
SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI	20
IŠVADOS	24
REKOMENDACIJOS	25

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Utenos rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos sveikatos strategija), tikslai ir jų uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Lietuvos sveikatos strategijos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni, pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai.

Lietuvos sveikatos strategijoje nustatyti šie 4 tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį;
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką;
3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą;
4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt;
- Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybinis registras;
- Higienos instituto informacija;
- Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos informacija.

Nuo 2019 m. nėra teikiamas rodiklis Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų, kadangi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. A1-296 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-212 „Dėl Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitos savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje (skyriuje) tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“ nuo 2018 m. liepos 1 d. panaikinta Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus apskaita ir šios apskaitos tvarka. Taip pat nepateikiami viešai tiekiamo geriamo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams duomenys, nes Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Utenos rajono savivaldybėje 2021 m. gyveno 37 149 žmonės, tai yra 35 gyventojais mažiau, nei 2020 metais. 2022 m. išankstiniais duomenimis Utenos rajono savivaldybėje užfiksuota 37 216 nuolatinių gyventojų. 2021 m. gyveno: vaikai iki 17 m. – 5234 asmenys, suaugusieji – 31915, vaisingo amžiaus moterys (nuo 15 iki 49 m.) – 6908. Bėgant metams populiacija sensta (1 pav.).

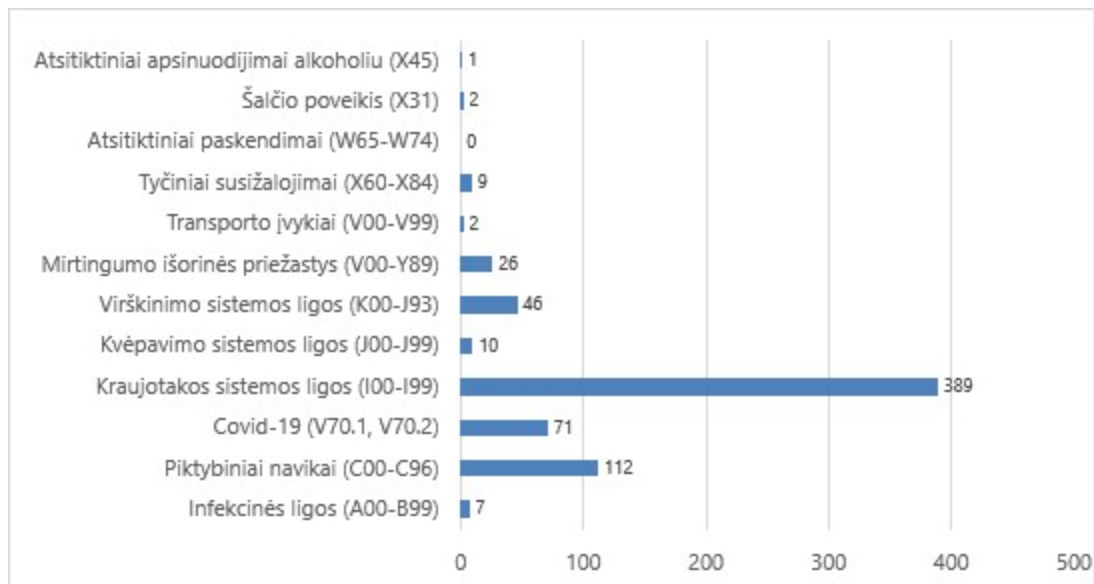

1 pav. Utenos rajono savivaldybės demografinis medis

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Naudojantis Higienos instituto duomenimis, visų mirties priežasčių paieškos priemone, mirusių asmenų skaičius Lietuvoje 2021 m. – 47 746 žmonės, t. y. 4 199 asmenimis daugiau negu 2020 metais. Keturios pagrindinės mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, išorinės mirties priežastys ir COVID-19 liga – sudarė 84,2 proc. visų mirties priežasčių. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė beveik pusė, t. y. 48,2 proc. visų mirusiųjų. Nuo piktybinių navikų mirė 16,2 proc., nuo COVID-19 ligos – 14,7 proc., o dėl išorinių mirties priežasčių – 5,1 proc. visų mirusiųjų.

2 pav. matome Utenos rajono savivaldybės įvardintas mirties priežastis pagal Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registro duomenis. Daugiausiai mirė nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) – 389 žmonės (161 vyrai ir 228 moterys), antroje vietoje buvo piktybiniai navikai (C00-C96) – 112 žmonių (58 vyrai ir 54 moterys), trečioje vietoje – COVID-19 liga (V70.1, V70.2) – 71 gyventojas (35 vyrai ir 36 moterys).

2 pav. Utenos rajono savivaldybės gyventojų mirtingumas pagal priežastis 2021 metais (asmenų skaičius)

Šaltinis: Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

Iš viso Utenos apskrityje (tai yra Anykščių r. sav., Ignalinos r. sav., Molėtų r. sav., Utenos r. sav., Visagino sav., Zarasų r. sav.) 2021 m. mirė 2840 asmenų, iš kurių daugiausiai žmonių neteko Utenos r. sav. (715 gyv.), Anykščių r. sav. (593 gyv.), Molėtų r. sav. (386 gyv.).

Socioekonominė situacija savivaldybėje. 2021 m. ilgalaikio nedarbo lygis Utenos rajone buvo lygiai toks pats kaip ir Lietuvos vidurkis – 5,0 proc./1000 gyventojų, lyginant su 2020 m. nedarbo lygis padidėjo (2021 m. be darbo buvo 1 152 gyventojai, 2020 m. – 563). Socialinės pašalpos gavėjų skaičius Utenos rajone yra mažesnis lyginant su Lietuvos vidurkiu (Utenos r. 14,8/1000 gyv., o Lietuvos vidurkis 23,8/1000 gyv.). Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius Utenos rajone taip pat mažesnis, lyginant su Lietuvos vidurkiu (Utenos r. 280,5/1000 gyv., o Lietuvos vidurkis 315,2/1000 gyv.). 2021 m. Utenos rajone pagimdė viena paauglė (15-17 m.), 2020 m. gimdyvių šioje amžiaus grupėje nebuvo.

Sveikata savivaldybėje. 2021 m. Utenos rajone nebuvo nei vieno asmens, kuris būtų susižeidęs ar žuvęs darbo vietoje (2020 m. – 1, 2019 m. – 3, 2018 m. – 2). Lyginant su 2020 m. rodiklis pagerėjo ir yra žalioje zonoje. Sergamumas tuberkulioze Utenos rajone yra mažesnis už Lietuvos vidurkį (Utenos r. 1,1/10 000 gyv., o Lietuvos vidurkis 1,9/10 000 gyv.). Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklis taip pat yra žalioje zonoje (Utenos r. 44,2/10 000 gyv., o Lietuvos vidurkis siekia 57,1/10 000 gyv.). Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis Utenos rajone taip pat mažesnis, lyginant su Lietuvos vidurkiu (2021 m. Utenos r. 6,5/10 000 gyv., Lietuvos vidurkis 21,7/10 000 gyv.). 2021 m. Utenos rajone susirgo 24 asmenys.

2021 m. Utenos rajone nebuvo nei vieno žmogaus, kuris būtų miręs dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, bet mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, yra dvigubai didesnis lyginant su Lietuvos vidurkiu (Utenos r. 43,0/100 000 gyv., Lietuvos vidurkis 24,2/100 000 gyv.). Utenos rajone 2021 m. nebuvo nei vieno susirgimo vaistams atsparia tuberkulioze. Keletą metų iš eilės mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų Utenos rajone yra vienas didžiausių Lietuvoje (Utenos r. 503,0/100 000 gyv., Lietuvos vidurkis 186,6/100 000 gyv.), 2021 m. mirė 187 gyventojai, tačiau lyginant su ankstesniais metais rodiklis nuosekliai mažėja (2020 m. – 562,8, 2019 m. – 568,2, 2018 m. – 610,5). Šis mažėjimas pastebimas ir vertinant standartizuoto mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklį 100 000 gyv.: 2021m. – 394,6, 2020 m. – 446,1, 2019 m. – 455,9, 2018 m. – 485,7.

2021 METŲ UTENOS RAJONO SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmoje 1 lentelės skiltyje pateikiamas rodiklio pavadinimas, antroje skiltyje Utenos rajono savivaldybės reikšmės (tendencija, kaip kito per metus, Utenos rajono sav. rodiklis, kiekis (skaičius), 3 metų vidurkis ir Utenos rajono sav. santykis su Lietuvos vidurkiu), trečioje skiltyje matome Lietuvos reikšmes (Lietuvos rodiklis, blogiausias/geriausias Lietuvos savivaldybių reikšmės bei sritis, kaip atrodo Utenos rajono savivaldybė, palyginus su Lietuvos vidurkiu, pažymėta juodu brūkšneliu).

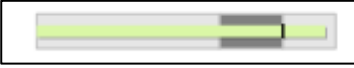
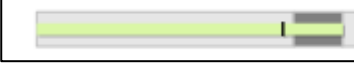
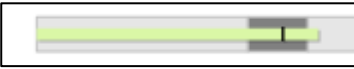
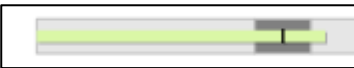
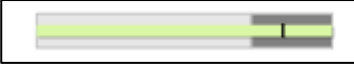
Tendencija: ➡ Nekinta ⬆ Didėja ⬇ Mažėja ■ Geriau ■ Blogiau ■ Panašus

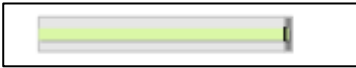
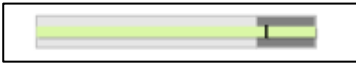
1 lentelė

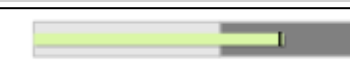
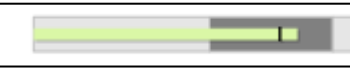
2021 metų Utenos rajono sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

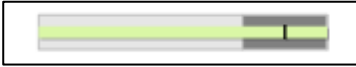
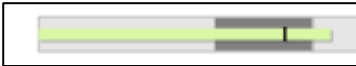
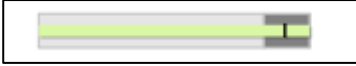
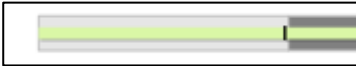
Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
		Tendencija	Rodiklis	Kiekis	3 metų vidurkis	Santykis	Rodiklis	Blogiausia	Sritis	Geriausia.	
Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai											
1.	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	➡	74,9	75	75,3	1,01	74,2	68,5		81,7	
2.	Išvengiamas mirtingumas proc.	➡	27,4	196	0,0	1,00	27,3	34,0		19,5	
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį											
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą											
3.	Mirtinumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	24,2	9	25,1	1,20	20,2	69,1		0,0	
	Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	22,6	9	21,5	1,18	19,1	59,6		0,0	
3 ¹ .	Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	⬇	37,7	14	33,1	1,01	37,4	65,0		0,0	
4.	Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	⬆	30,6	79	53,6	1,01	30,3	133,2	-	17,2	

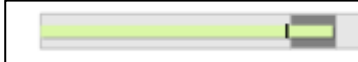
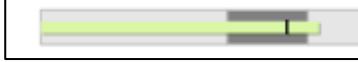
5.	Socialinės rizikos šeimų sk. 1000 gyv. (2018 m.)	➡	4,0	150	4,2	1,21	3,3	8,5		0,3
6.	Ilgalaikio nedarbo lygis, %	➡	5,0	1152	0,0	1,00	5,0	13,1		1,5
7.	Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-5,8	-217	-0,5	4,83	-1,2	-26,2		83,2
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
8.	Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	69,9	26	81,5	0,81	86,5	202,8		31,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	61,4	26	71,1	0,74	82,8	169,0		21,9
9.	Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, sk. 1000 gyv.	➡	280,5	1004	0,0	0,89	315,2	570,0		112,4
10.	Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	⬇	14,8	551	14,5	0,62	23,8	74,8		3,2
11.	Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	➡	1,1	4	0,0	0,58	1,9	6,1		0,0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										
12.	Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	—	0,0	0	0,0	0,0	1,0	3,8		0,0
13.	Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	➡	99,1	86	0,0	0,79	124,8	167,1		63,8

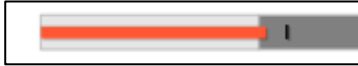
14.	Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	↓	44,2	101	49,0	0,77	57,1	134,6		40,9
15.	Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A09) 10 000 gyv.	→	6,5	24	0,0	0,30	21,7	85,5		0,0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį										
16.	Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0,0	0	1,8	0,0	5,1	26,5		0,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0,0	0	1,9	0,0	4,9	22,6		0,0
17.	Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	10,8	4	12,5	0,60	18,1	69,6		0,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	↓	9,5	4	10,5	0,55	17,4	64,1		0,0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių										
18.	Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	5,4	2	6,3	0,82	6,6	19,5		0,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	4,6	2	6,3	0,73	6,3	19,7		0,0
19.	Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių	—	0,0	0	0,9	0,0	1,6	9,7		0,0

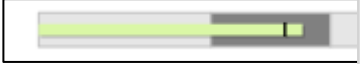
	(V00-V09) 100 000 gyv.									
20.	Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) sk. 100 000 gyv.	→	4,8	18	0,0	0,94	5,1	10,9		0,0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą										
21.	I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	416,4	416	440,9	0,45	932,7	32956,2		38,8
22.	Viešai tiekiamo geriamo vandens prieinamumas vartotojams proc.	-	Duomenų nėra, nes Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus	-	-	-	-	-	-	-
23.	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams proc.	-	Duomenų nėra, nes Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus	-	-	-	-	-	-	-
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą										
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą										
24.	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	—	0,0	0	0,9	0,0	2,9	16,0		0,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	—	0,0	0	0,9	0,0	2,9	22,3		0,0

25.	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.		43,0	16	35,8	1,78	24,2	80,5		0,0
	Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.		42,4	16	33,9	1,83	23,2	80,0		0,0
26.	Nusikaltamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 100 000 gyv.		56,2	21	62,6	0,68	82,7	460,0	-	0,0
27.	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais		199,9	37174	0,0	1,01	198,7	68,7		378,0
28.	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais		151,1	37174	153,7	0,86	174,7	35,3		350,0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius										
29.	Kūdikų, išimtinai žindytų krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)		25,3	45	32,4	0,7	36,2	1,5	-	51,1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
30.	Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.		15,2	561	24,9	1,01	15,0	30,2		9,8
31.	Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo kompli-		1,5	47	1,7	0,94	1,6	3,0		0,7

	kacijų skaičius 1 000 gyv.									
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
32.	Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	↑	3,4	297	3,2	1,64	1,8	1,6	-	6,8
33.	Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	↑	5,3	20	6,6	0,74	7,3	2,8	-	14,1
34.	Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis 1 gyv.	→	9,0	333127	9,1	1,01	8,9	11,7		6,6
35.	NETEKO GALIOS: 2017 12 13 įsakymu Nr. V-1423 (nuo 2018 01 01) (TAR, 2017, Nr. 2017-20147)									
36.	Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv.	—	0,0	0	0,0	0,0	0,3	2,0		0,0
37.	Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyv.	→	1,1	4	0,0	0,58	1,9	6,1		0,0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą										
38.	Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	—	0,0	0	2,4	0,0	3,0	32,3		0,0
39.	2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys,	→	95,2	251	0,0	1,08	88,2	65,6		100,0

	proc.									
40.	1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielit o ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepijimo apimtys	➡	94,2	276	0,0	1,05	89,4	63,0		98,2
41.	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	➡	3,2	76	0,0	0,28	11,5	1,8		48,5
42.	Vaikų neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	⬆	16,3	457	14,1	0,72	22,7	10,1		36,3
43.	Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 gyv.	➡	2,3	1	0,0	0,82	2,8	12,8		0,0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę										
44.	Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	➡	1046,4	389	1040,2	1,27	822,5	1541,2		397,7
	Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyv.	➡	830,4	389	830,1	1,04	801,9	1424,1		582,8
45.	Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	➡	301,3	112	327,0	1,09	276,7	439,4		132,6
	Standartizuotas	➡	244,7	112	265,1	0,94	260,6	391,0		164,7

	mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.									
46.	Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↓	503,0	187	544,7	2,70	186,6	503,0		83,0
	Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.	↓	394,6	187	432,2	2,19	180,0	394,6		75,7
47.	Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	72,4	269	74,9	1,04	69,6	102,7		38,7
48.	Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūtų vėžio finansavimo programoje	→	44,0	2864	0,0	0,96	45,7	11,2		62,0
49.	Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	→	46,7	3978	0,0	0,87	53,8	34,0		76,7
50.	Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje	→	29,6	4116	0,0	0,61	48,4	24,2		67,5

51.	Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi asmenų, priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje		49,2	4400	0,0	1,04	47,5	24,9		71,7
-----	--	---	------	------	-----	------	------	------	---	------

16 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
- Mirtingumas dėl išorinių priežasčių/standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.;
 - Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1 000 gyv.;
 - Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1 000 gyv.;
 - Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.;
 - Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, sk. 10 000 darbingo amžiaus gyv.;
 - Sužalojimų dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;
 - Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.;
 - Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A09) 10 000 gyv.;
 - Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo/standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.;
 - Mirtingumas dėl nukritimo/standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.;
 - Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;
 - Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu/standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;
 - Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv.;
 - Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyv.;
 - Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.

5 rodiklių reikšmės yra prastesnės už Lietuvos vidurkį (raudonoji zona):

- Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu/standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;
- Tikslinės populiacijos dalis proc., dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
 - Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
 - Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų/standartizuotas mirtingumo nuo

cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.;

- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

27 rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančių kvintilių grupę (geltonoji zona).

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Šioje dalyje analizuojamos specifinės problemos ir rodikliai, kurie Utenos rajono savivaldybėje turi neigiamą pokytį bei blogesnius rodiklius lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis.

Naudojantis Higienos instituto Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos rašymo metodinėmis rekomendacijomis ir įvertinus savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, išskyrėme 3 prioritетines savivaldybės visuomenės sveikatos problemas:

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu / standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;

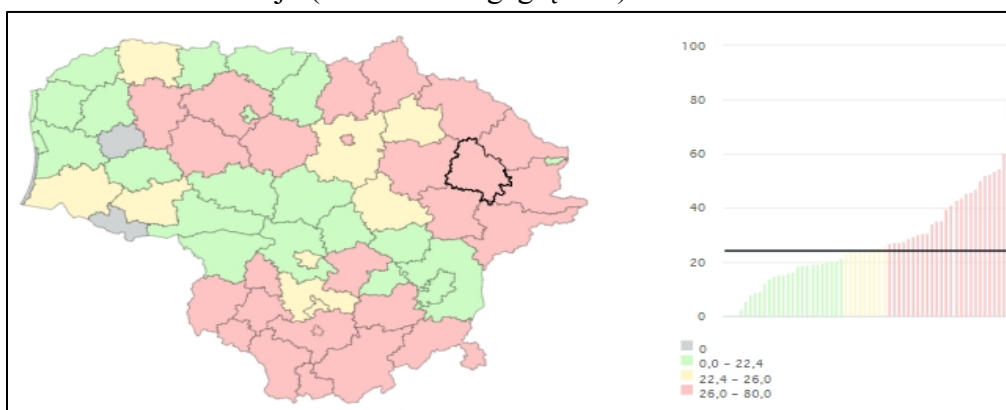
2. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;

3. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu/standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.

Alkoholinių gėrimų vartojimas ir priklausomybė nuo alkoholio Lietuvoje ir visame pasaulyje yra didelė sveikatos ir socialinė problema. Rizikingas ir žalingas alkoholio vartojimas kenkia ne tik pačiam vartotojui, bet ir jo artimiesiems (vaikams, negimusiems kūdikiams, šeimos nariams) bei visuomenei plačiąja prasme, įskaitant nukentėjusiuosius nuo smurto ir nusikaltimų, padarytų asmenų, apsvaigusią nuo alkoholio bei neblaivių vairuotojų sukeltų eismo įvykių (informacijos šaltinis: Higienos institutas).

Žemiau esančiame 3 pav. matome, kad mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu vyrauja beveik visoje Lietuvoje. 25 savivaldybės patenka į raudoną zoną, tarp jų ir Utenos rajonas. Tik dviejose savivaldybėse (pažymėtos mėlyna spalva) 2021 m. nebuvo nei vieno mirtingumo nuo alkoholio atvejo (Rietavo ir Pagėgių sav.).

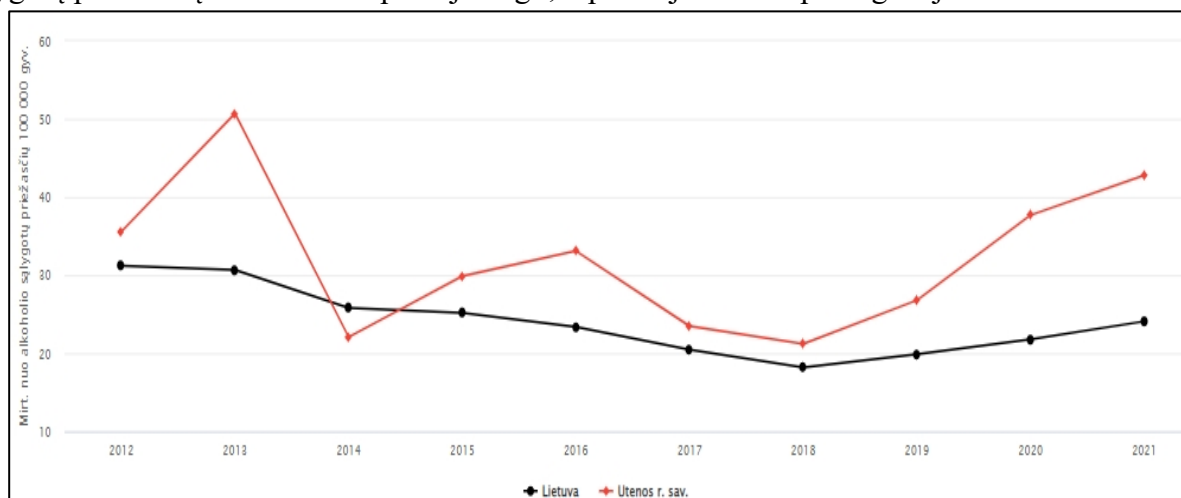

3 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv. Lietuvoje ir Utenos rajone (pažymėta juodai) 2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Lietuvoje 2021 metais dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, mirė 678 žmonės (2020 m. – 608, 2019 m. – 534, 2018 m. – 507). Utenos rajone 2021 m. netekome 16 gyventojų (2020 m. – 14, 2019 m. – 10, 2018 m. – 8). Per ketverius metus dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, mirė 48 Utenos rajono gyventojai. Pastebime, kad ketverius metus iš eilės daugėjo mirčių nuo alkoholio sąlygotų priežasčių tiek Utenos rajone, tiek visoje Lietuvoje.

Žemiau esančiame 4 pav. stebint mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklio kaitą nuo 2012 m. iki 2021 m. Lietuvos mastu šis rodiklis mažėjo nuo 2012 m. iki 2018 m. 13 proc., o nuo 2019 m. iki 2021 m. pradėjo augti. Utenos rajone mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių nuo 2018 m. pradėjo augti, o per trejus metus padvigubėjo.

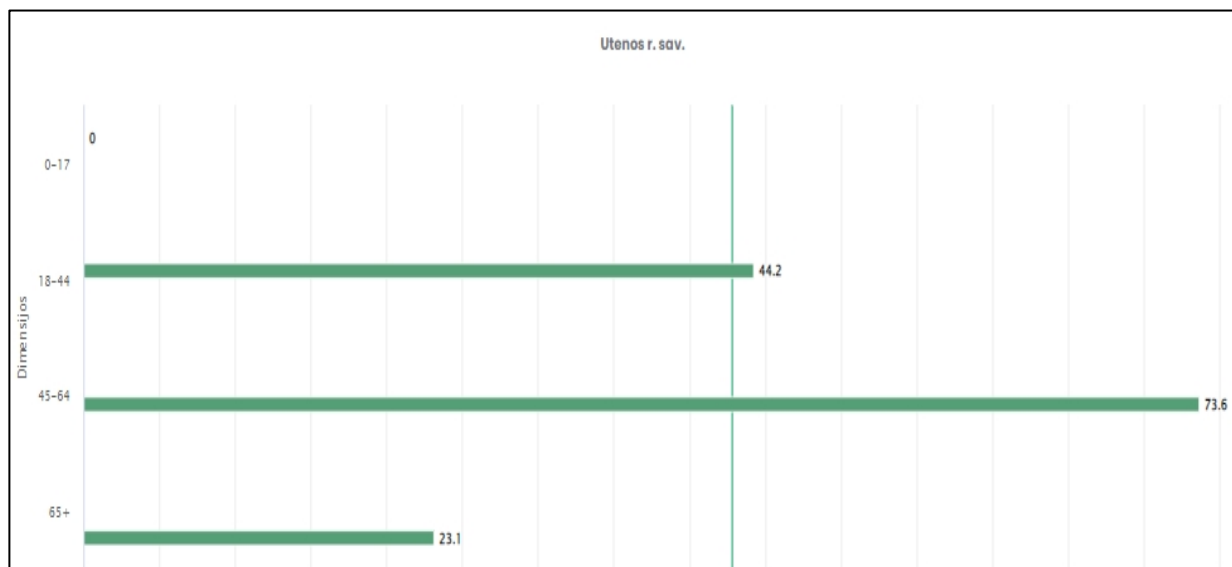

4 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv. 2012-2021 metų tendencijos Utenos rajone (raudonai) ir Lietuvoje (juodai)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

COVID-19 ligos pandemija Lietuvoje pareikalavo daugybės griežtų, žmonių judėjimą ir laisvę varžančių priemonių. Įvairūs apribojimai (draudimas lankyti artimuosius, kelionių, pramogų draudimai, izoliacija, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo apribojimai) neigiamai paveikė žmonių emocinę ir fizinę sveikatą. COVID-19 ligos pandemija turėjo reikšmės didėjančiam alkoholio vartojimui.

5 pav. matome, kad Utenos rajono mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, pagal amžiaus grupes didžiausias yra tarp 45-64 metų asmenų. 0-17 metų amžiaus grupėje nemirė nei vienas Utenos rajono gyventojas

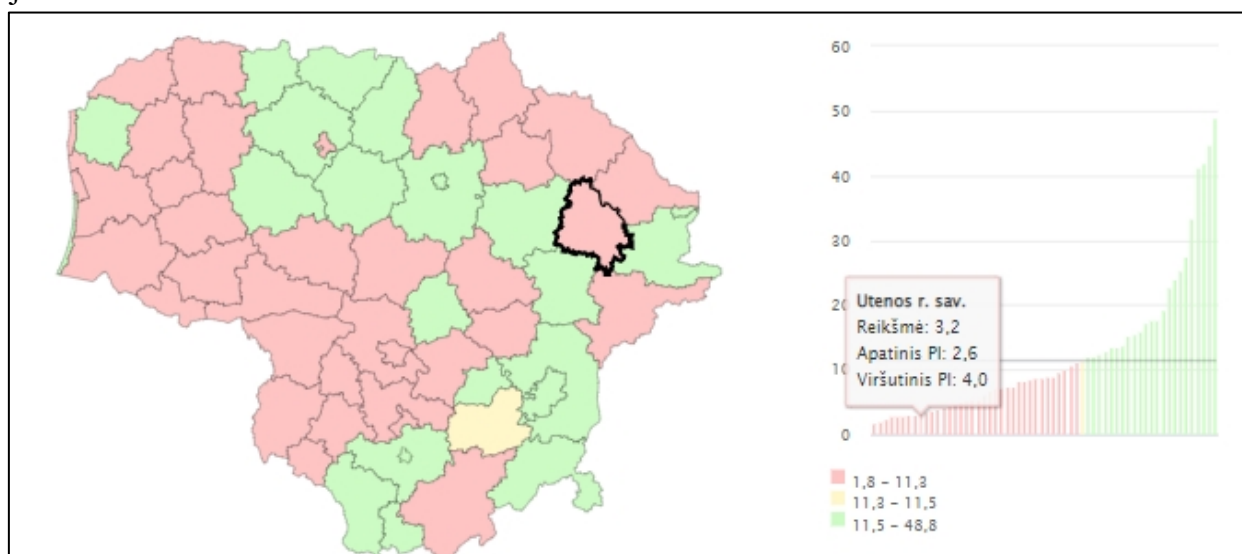
5 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, 100 000 gyv. pagal amžiaus grupes Utenos rajone 2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje

Lietuvoje vykdoma dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa, kuri patvirtinta 2005 m. rugsėjo 16 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-713 „Dėl Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis ir išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašo bei vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis paslaugų bazinių kainų patvirtinimo“. Programa Vaikų krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis skirta vaikams nuo pirmojo nuolatinio krūminio danties išdygimo iki 14 metų. Dantų silantavimas apmokamas Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis.

6 pav. matome, jog daugelyje Lietuvos savivaldybių šia nemokama programa naudojami mažai vaikai. Žemėlapyje didesnė dalis savivaldybių patenka į raudoną zoną, tarp kurių ir Utenos rajonas.

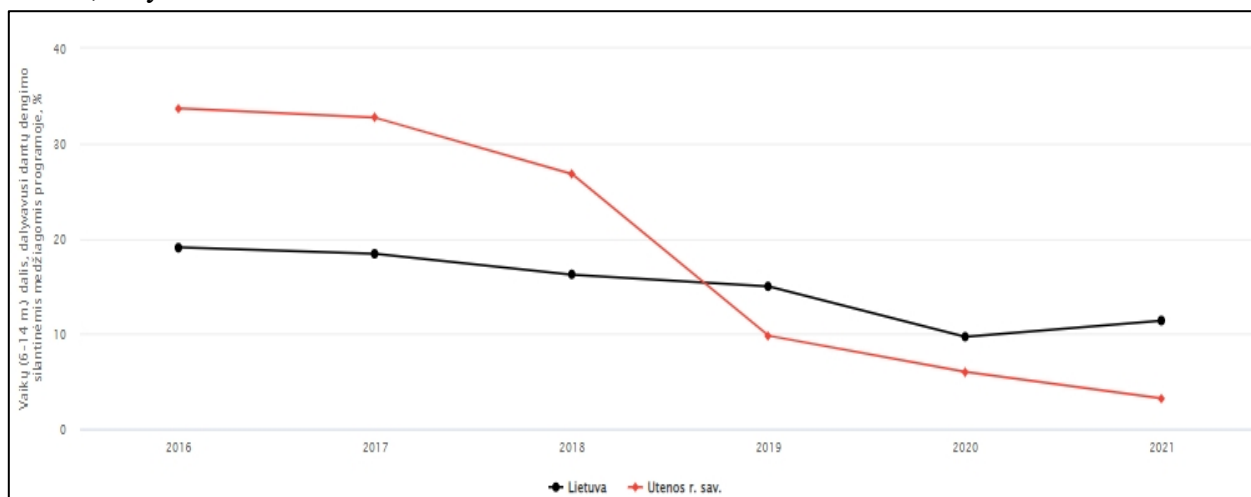

6 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, pasiskirstymas Lietuvoje ir Utenos rajone (pažymėta juodai) 2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 metais Lietuvoje 26 304 vaikai dalyvavo dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje. Utenoje šia programa pasinaudojo 76 vaikai, kurie sudarė 3,2 proc. (2020 m. – 143, 2019 m. – 233, 2018 m. – 636).

7 pav. matome, kad Utenos rajone nuo 2019 m. kreivė leidžiasi žemyn, tai reiškia, kad per trejus metus šia prevencine programa pasinaudojo mažai Utenos rajono vaikų. Per trejus paskutinius metus rodiklis nukrito nuo 26,8 proc. iki 3,2 proc. Didžiausias susidomėjimas ir dalyvavimas krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje Utenos rajone buvo 2016 – 2017 metais, dalyvavo net 1 609 vaikai.

7 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje 2016-2021 metų, tendencijos Utenos rajone (raudonai) ir Lietuvoje (juodai)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

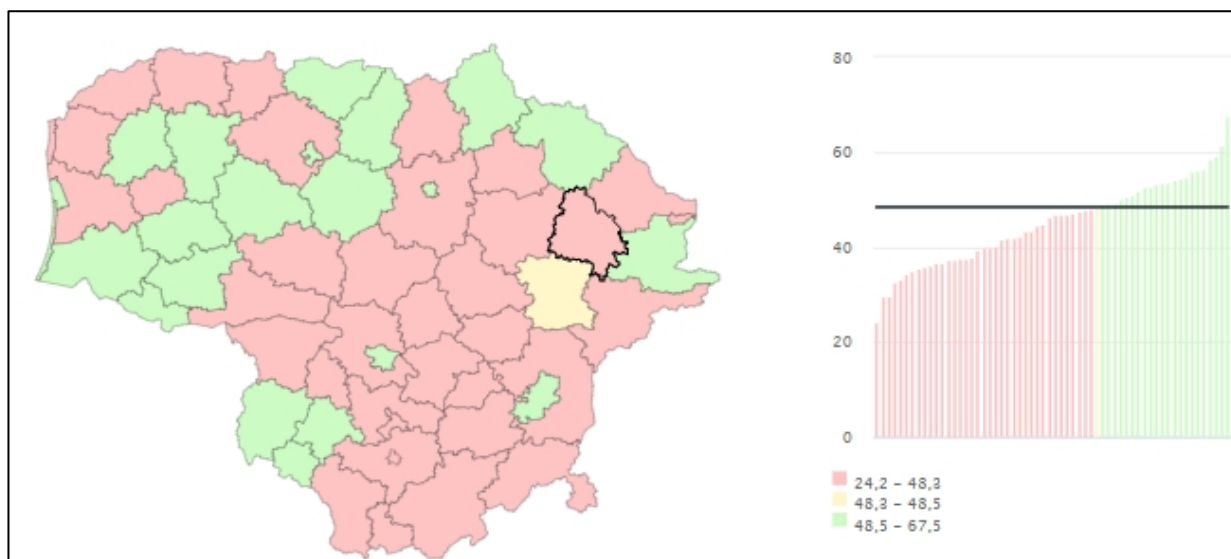
Manome, kad reikšmės rodiklio mažėjimui turėjo COVID-19 ligos pandemija Lietuvoje. Prioritetas buvo COVID-19 ligos valdymas ir kontrolė. Gydytojai pacientus konsultavo nuotoliniu būdu, profilaktiniai patikrinimai buvo dalinai arba visai nevykdomi.

Taip pat norime atkreipti dėmesį, kad Utenos rajono tėvai dėl vaikų dantų dengimo silantinėmis medžiagomis kreipiasi ne tik į Valstybinės medicinos įstaigas, bet ir į privačias, kurios nėra sudariusios sutarčių su Valstybine ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Privatus sektorius Valstybinei ligonių kasai duomenų apie šią programą neteikia, todėl rodiklis toks mažas.

3. Prioritetinė problema. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje

Lietuvoje ir pasaulyje grėsmingai didėja sergamumas storosios žarnos vėžiu. Kasmet mūsų šalyje užregistruojama apie pusantro tūkstančio naujų storosios žarnos vėžio atvejų. Deja, kol kas daugiau nei pusė jų nustatoma, kai liga jau yra pažengusi ir gydymo sėkmė bei išgyvenamumo prognozės gerokai prastesnės. Pagrindinis storosios žarnos vėžio rizikos veiksnys – amžius: kuo žmogus vyresnis, tuo labiau didėja tikimybė susirgti storosios žarnos vėžiu (informacijos šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos).

Ši programa patvirtinta 2009 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-508 „Dėl Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos patvirtinimo“. Ji skirta vyrams ir moterims nuo 50 iki 74 metų (imtinai), kuriems vieną kartą per 2 metus gali būti atliekamas slapto kraujavimo testas.

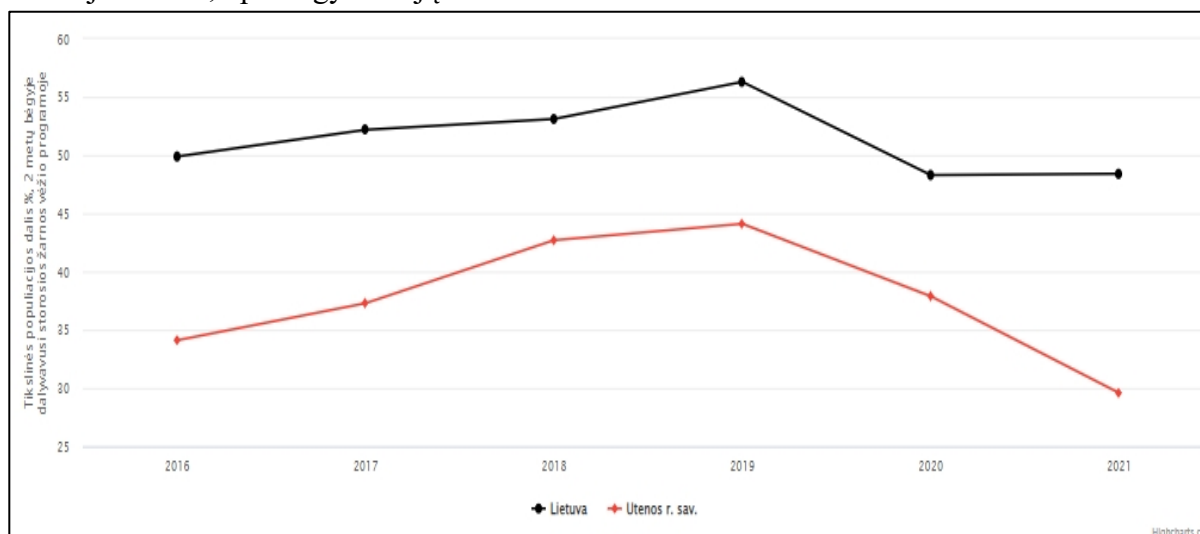
8 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje, pasiskirstymas Lietuvoje ir Utenos rajone (pažymėta juodai) 2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 m. Lietuvoje šioje programoje iš viso dalyvavo 439 762 asmenys. 2021 m. Utenos rajone dalyvavo 4 116 gyventojų (2020 m. – 5 330, 2019 m. – 6 046, 2018 m. – 5 825). 8 pav. matome Lietuvos žemėlapi, kuriame didesnė dalis savivaldybių patenka į raudoną zoną, tarp jų ir Utenos rajonas. Tai rodo, kad maža dalis Lietuvos gyventojų naudojosi šia nemokama prevencine programa.

Reikšmės rodiklio mažėjimui turėjo COVID-19 ligos pandemija Lietuvoje. Prioritetas buvo COVID-19 ligos valdymas ir kontrolė. Gydytojai pacientus konsultavo nuotoliniu būdu, profilaktiniai patikrinimai buvo dalinai arba visai nevykdomi.

9 pav. matome, kad 6 metus iš eilės Utenos rajone dalyvavimas šioje prevencinėje programoje vyksta vangiai, o nuo 2019 metų kreivė leidžiasi žemyn. Lyginant su Lietuvos vidurkiu matomas akivaizdus skirtumas. 2021 m. Lietuvos vidurkis siekia 48,4 proc. visų dalyvavusių, o Utenos rajone – 29,6 proc. gyventojų.

9 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje, 2016-2021 metų tendencijos Utenos rajone ir Lietuvoje

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registro duomenimis, 2021 m. nuo storosios žarnos vėžio Utenos rajone mirė 13 gyventojų. Iš jų nuo tiesiosios (gaubtinės) žarnos piktybinių navikų mirė 8 žmonės (3 moterys ir 5 vyrai), nuo tiesiosios ir riestinės gaubtinės žarnos jungties piktybinių navikų mirė 4 asmenys (1 moteris ir 3 vyrai), nuo tiesiosios žarnos piktybinių navikų mirė 1 Utenos rajono vyras (2020 m. – 23, 2019 m. – 14, 2018 m. – 15).

SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

2022 m. balandžio – birželio mėnesiais visose Lietuvos savivaldybėse vyko antrasis suaugusiųjų gyvenamosios stebėsenos tyrimas. Gyvenamosios tyrimai savivaldybėse atliekami vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, kuriame nustatyta, kad savivaldybės visuomenės sveikatos biuras pagal Higienos instituto parengtą metodiką ir klausimynus ne rečiau nei kas 4 metus atlieka savivaldybės gyventojų gyvenamosios stebėsenos tyrimus.

Kiekvienoje savivaldybėje atsitiktiniu būdu buvo apklausiami 18 metų ir vyresni gyventojai. Utenos rajone buvo apklausti 426 asmenys, iš jų 198 vyrai (46,5 proc.) ir 228 moterys (53,5 proc.), 138 (32,4 proc.) kaimo ir 228 (67,6 proc.) miesto gyventojai.

Klausimynas sudarytas iš klausimų apie sociodemografinius duomenis ir apie suaugusiųjų gyvenamosios rodiklius – sveiką elgseną, rizikingą elgesį, sveikatos, gyvenimo kokybės vertinimą, laimingumą.

Gyventojų apklausa anoniminė, duomenys naudojami tik rezultatams apibendrinti.

Tyrimą organizavo ir vykdė Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, koordinavo – Higienos institutas.

Suaugusiųjų gyvenamosios tyrimo klausimynas, metodika ir ankstesnių tyrimų rezultatai paskelbti Higienos instituto tinklapyje adresu <https://www.hi.lt/lt/gyvenamosios-stebesena.html>.

2 lentelė

Utenos rajono savivaldybės suaugusiųjų gyvenamosios rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė 2022 m.	Savivaldybės rodiklio reikšmė 2018 m.	Lietuvos vidurkis 2022 m.
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis procentais	33,8 	41,2	36,6
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis procentais	48,4 	46,6	46,1
Suaugusiųjų, kurie bent kartą valgo saldumynus, dalis procentais	20,4 	*	18,6
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis procentais	8,0 	*	5,4

Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria energetinius gėrimus, dalis procentais	1,4		*	1,8
Suaugusiųjų, kurie nededa papildomai druskos į paruoštą maistą, dalis procentais	45,1		49,0	39,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo tabako gaminius, dalis procentais	15,1		16,1	16,3
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo tabako gaminius, dalis procentais	15,1		*	15,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis procentais	6,1		0,0	5,2
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis procentais	5,9		*	4,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis procentais	1,2		1,4	1,4
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę, ar dažniau, dalis procentais	22,8		26,1	21,8
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių kasdien vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę, ar dažniau, dalis procentais	20,5		19,1	18,3
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (narkotikų) be gydytojo paskyrimo, dalis procentais	14,4		per 30 dienų – 0,8; per 12 mėnesių – 1,8	12,0
Suaugusiųjų, kurie užsiima aktyvia fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau, dalis procentais	31,9		40,1	28,3

Suaugusiųjų, kurie visada tamsiu paros metu nešioja atšvaitus, dalis procentais	33,6	●	*	32,8
Suaugusiųjų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis procentais	97,4	●	*	91,2
Suaugusiųjų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis procentais	4,0	●	*	6,8
Suaugusiųjų, kurie neturi nei vieno artimo žmogaus, kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis, dalis procentais	4,0	●	*	5,8
Suaugusiųjų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas labiau nei anksčiau, dalis procentais	23,0	↓	15,9	23,5
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą arba labai gerą, dalis procentais	71,8	↑	67,5	69,5
Suaugusiųjų, kurie vertina savo dabartinę sveikatos būklę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis procentais	65,0	↑	60,7	62,4
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis procentais	58,7	↑	54,2	59,9
Suaugusiųjų, kurie turi ilgalaikių sveikatos problemų, dalis procentais	36,9	●	*	36,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenimą, bet nepakeitė, dalis procentais	44,9	●	*	42,6

* 2018 m. duomenų nėra

Iš antroje lentelėje pateiktų rodiklių matyti, kad Utenos rajono gyventojų mitybos įpročiai nėra blogi, lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2,3 proc. daugiau gyventojų suvartoja daržovių, 0,4 proc. mažiau išgeria energetinių gėrimų. Saldumynų suvartojimo kiekis 1,8 proc. didesnis už Lietuvos vidurkį.

Tyrimas parodė šiek tiek didesnius sveikatai rizikingo elgesio rodiklius Utenos rajone:

- 0,3 proc. daugiau gyventojų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, o per 12 mėnesių – 1 proc. daugiau, lyginant su Lietuvos vidurkiu. 2018 m. nei vienas tiriamasis nenurodė, jog kasdien rūkė elektronines cigaretes, tai rodo, kad 6,1 proc. uteniškių

pradėjo naudoti elektronines cigaretes;

- 1 proc. didesnis alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutines 30 dienų, lyginant su Lietuvos vidurkiu;
- 2,4 proc. didesnis narkotikų vartojimas bent vieną kartą per gyvenimą, lyginant su Lietuvos vidurkiu.
- 2,8 proc. mažiau Utenos gyventojų dėvi šalmus, važiuodami dviračiu, lyginant su Lietuvos vidurkiu.

Manome, kad ir šių rodiklių blogėjimui reikšmės turėjo COVID-19 ligos pandemija Lietuvoje.

Džiugu, kad Utenos rajono gyventojai net 3,6 proc. daugiau užsiima aktyvia fizine veikla, lyginant su Lietuvos vidurkiu, 0,8 proc. daugiau tamsiu paros metu nešioja atšvaitus, 6,2 proc. daugiau segi saugos diržus važiuodami automobiliu, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Daugiau kaip 2,3 proc. Utenos gyventojų savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą arba labai gerą, lyginant su Lietuvos vidurkiu.

IŠVADOS

Iš pateiktų duomenų matyti, kad 2021 m. Utenos rajono savivaldybėje 16 rodiklių yra geresni už Lietuvos vidurkį ir penki rodikliai yra blogesni, iš jų 3 rodikliai priskirti prioritetinėms problemoms:

- mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu / standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų;
- tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
- tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

Kiti rodikliai yra panašūs į Lietuvos vidurkį.

Pastebime, kad ketverius metus iš eilės daugėja mirčių dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu. Utenos rajone 2021 m. dėl alkoholio sąlygotų priežasčių mirė 16 gyventojų (2020 m. – 14, 2019 m. – 10, 2018 m. – 8). Mirtingumas dėl alkoholio sąlygotų priežasčių didžiausias yra 45–64 metų amžiaus grupėje.

Vaikų dalyvavimas krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje Utenos rajone sudarė 3,2 proc. vaikų, o Lietuvos vidurkis – 11,5 proc. Utenos rajone šia programa pasinaudojo 76 vaikai (2020 m. – 143, 2019 m. – 233, 2018 m. – 636).

Utenos rajone dalyvavimas storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje jau 6 metus iš eilės vyksta vangiai (2021 m. Utenos r. – 29,6 proc., o Lietuvos vidurkis – 48,4 proc.). 2021 m. Utenos rajone nuo storosios žarnos vėžio mirė 13 Utenos rajono gyventojų.

Utenos rajono savivaldybės gyventojų pagrindinės mirties priežastys 2021 m. buvo kraujotakos sistemos ligos (389 atvejai), piktybiniai navikai (112 atvejų) ir COVID-19 liga (71 atvejis).

Dalyvavimo prevencinėse programose rodiklių mažėjimui turėjo reikšmės COVID-19 ligos pandemija Lietuvoje. Prioritetas buvo COVID-19 ligos valdymas ir kontrolė. Gydytojai pacientus konsultavo nuotoliniu būdu, profilaktiniai patikrinimai buvo dalinai arba visai nevykdomi, dauguma visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų buvo teikiamos nuotoliniu būdu.

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams

- Skatinti glaudesnę sveikatos priežiūros, NVO ir kitų įstaigų bendradarbiavimą politiniame lygmenyje.
- Didinti projektų finansavimą, kurie leistų tiesiogiai ir netiesiogiai pagerinti Utenos rajono gyventojų sveikatą.
- Mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą (licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais).
- Didinti žmonių užimtumą, kuriant naujas darbo vietas. Ypatingą dėmesį skirti vaikų ir jaunimo užimtumui didinti, steigiant atviras jaunimo erdves, dienos centrus.
- Kelti visų sektorių ir specialistų, dalyvaujančių sveikatinimo veikloje, kvalifikaciją sveikatos stiprinimo klausimais.
- Užtikrinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.

Specialistams

- Didinti priklausomybių konsultanto paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams (elgesio korekcijos grupiniai užsiėmimai asmenims, rizikingai ir žalingai vartojantiems alkoholį, savipagalbos grupių organizavimas asmenims, kurių šeimos nariai rizikingai ir žalingai vartoja alkoholį).
- Užtikrinti psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimą savivaldybės gyventojams (individualios konsultacijos, grupiniai užsiėmimai).
- Įstaigoms bendradarbiaujant skatinti jaunos asmenis dalyvauti ankstyvosios intervencijos programoje, kuri skirta 14-21 m. jaunimui, kurie dar nėra priklausomi nuo psichoaktyviųjų medžiagų, bet jau turi nereguliaraus vartojimo patirtį.
- Mokyti vaikus taisyklingai valyti dantis, teikti žinių apie sveikos mitybos naudą dantims ir sveikatai.
- Didinti gyventojų informuotumą apie nemokamas valstybines prevencijos programas, siekiant užkirsti kelią klatingoms ligoms.
- Propaguoti sveiką gyvenimo būdą: sveikiau maitintis, daugiau judėti, tinkamai pailsėti.
- Aktyviai dalyvauti Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ir kitų įstaigų, nevyriausybinių organizacijų sveikos gyvensenos ugdymo veiklose: seminaruose, stovyklose, akcijose, mokymuose, diskusijose, paskaitose ir kituose renginiuose.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Utenos rajono savivaldybės administracija
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitos patvirtinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2022-12-22 Nr. TS-307
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Vitalijus Šeršniovas Mero pavaduotojas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-12-22 15:30
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-12-22 15:30
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2018-06-22 18:47 - 2023-06-21 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	0
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20221215.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2022-12-22)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2022-12-22 nuorašą suformavo Eligija Židonienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-